

Received / Makale Geliş Tarihi 09.10.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 25.12.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(102), 3430-3448

Review Article / Derleme Makale
10.5281/zenodo.10431464

Dilara Sönmez

<https://orcid.org/0000-0002-4631-8634>

Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık Anasanat Dalı, Kocaeli / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/0411seq30>

Doç. Dr. Deniz Demirarslan

<https://orcid.org/0000-0002-7817-5893>

Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Kocaeli / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/0411seq30>

Makam Odaları Tasarımında Hiyerarşi ve Siyasi Kimlik

Hierarchy and Political Identity in the Design of Official Rooms

ÖZET

Tasarım, birçok düşüncenin yansımasıdır. İnsan, tarih boyunca gücü elinde tutmak ve yansıtmak için mimariyi ve iç mekan tasarımlarını kullanmıştır. İnsanlar ve toplumlar mekan düzenlemeleri ile vermek istenen mesajı, oluşturulmak istenen hiyerarşik düzeni yansıtmışlardır. Tüm bunlar siyasi kimliği meydana getirmektedir. Siyasi kimliklerin, yönetim kimliklerini yansıtmada mekan tasarımı önemli bir araçtır. İktidar gücünün örgütlenmesinde maddi altyapıların rolünü inceleyerek gücün nasıl oluştuğu ve uygulandığı noktasında tasarımın politik yönü önem kazanmaktadır. Tasarımın davranışa rehberlik etme kabiliyeti, devlet için açık tasarım veya tasarımın devlet yetkilileri tarafından kullanılması makalenin kilit noktalarını oluşturmaktadır. Bu makalenin amaçları tasarlanmış bir iç mekanın kullanıcılarının deneyimi üzerindeki etkisini hiyerarşi, siyaset ve politika üzerinden okumaktır. Statü ve hiyerarşi kavramları irdelenirken bu kavramların mekan tasarımları ile olan ilişkisi üzerinde durulmuş ve tasarım dili ile yorumlanarak mekan tasarımlarının siyasi kimlik oluşturmadaki rolü örneklerle ortaya konulmuştur. Makam odalarının iç mekan özellikleri ve algıdaki etkileri irdelenmiştir. Seçilen makam odaları örnekleriyle iç mekan tasarımları üzerinden yorumlanmıştır. En yaygın tasarlanan iç mekanların bile hiyerarşik düzen açısından bir düzeni olduğu, bunların tasarımı ve kullanımını etkileyen ilişkilerin potansiyel önemi bu makalede vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İç Mimari, Protokol, Dekorasyon, Sembol, Politika.

ABSTRACT

Design is the reflection of various ideas. Throughout history, humans have used architecture and interior designs to retain and reflect power. People and societies reflected the message intended to be given and the hierarchical order desired to be created through interior designs, which created political identity. Space design is a strong tool for reflecting political and administrative identities. By examining the role of material infrastructures in the organization of power, the political aspect of design becomes substantial in terms of how power is formed and implemented. The ability of design to guide behavior, open design for the government, or the use of design by officials are the key points of the article. This article aims to analyse the impact of a designed interior on the experience of its users through hierarchy, politics and policy. While examining the concepts of status and hierarchy, the relationship of these concepts with space designs was emphasized, and by interpreting them with the design language, the role of space designs in creating political identity was revealed with examples. The interior features of executive rooms and their effects on perception were examined. Interior designs were interpreted with examples of selected office rooms. Even the most commonly designed interior spaces have an order in terms of a hierarchical order, and the potential importance of the relationships that influence their design and use is highlighted in this article.

Keywords: Interior Architecture, Protocol, Decoration, Symbol, Policy.

1. GİRİŞ

Mekan ve insan önemli bir temeli oluşturmaktadır. Önce mekanın ardından insanın var olması ile mekan ve insan ayrılmaz bir şekilde bütünleşmiştir. Mimari yapı insanın temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmıştır. Tıpkı bir dil gibi insanın var olduğu her yerde insan ihtiyaçlarının bir sonucu olarak görülmektedir (Wallenstein, 2019 s.23). Mekan sözcüğü “Oturulan, bulunulan yer, yaşanan dünya, çevre ve kainat” gibi anlamlara gelmektedir. Mekan insanı sadece sosyal ve psikolojik açıdan değil; aynı zamanda fiziksel yönden de etkilemektedir. Fiziksel yönü eksik olan mekanlarda yaşayan insanlar körleşen mekan duygusuna sahip olabilmektedir. Bu durum insanda mutlu olamama ve bir çeşit duyarsızlaşma gibi problemlere yol açabilmektedir (Göka, 2001 s.96). Bu sebeple çevre ve mekan, iletişimde oldukça önemlidir. Özellikle insan iletişimini sadece sözel iletişim yolu gibi düşünmek büyük bir hata olur (Eriş, 2001 s.311-312). Mekan, mobilyalar, malzemeler ve hatta renk ve dokular da bir çeşit iletişim kurma aracıdır.

İnsan yaşadığı yeri düzenleme, sahiplenme, kendi alanını belirleme ve bu alanını kontrol altında tutma eğilimindedir. Bu sebeple insan mekanın tasarımında bu özelliği kullanır. Zamanla insan, mekanın hem kullanıcısı hem de düzenleyicisi olur. Sonunda insan yaşadığı yerin özelliklerini alarak ona benzer ve yaşadığı yeri de kendine benzetir. Bu özellikler genel olarak havası, suyu, taşı, toprağını kapsamaktadır. Mekanın insan üzerinde oluşan kimliğe etkileri bir süre sonra insanın mekan üzerindeki etkilerine dönüşmektedir. Winston Churchill “Önce biz yapılarımızı şekillendiriyoruz, daha sonra da onlar bizi şekillendiriyor” sözüyle bu durumu ifade etmiştir (Churchill, 1944). Ayrıca bu yalnızca mekanlarla sınırlı bir durum değildir. Mekanın öğeleri olan mobilyalar, eşya ve nesnelere de psikoloji ve fizyolojide aynı etkiyi göstermektedir. Mekan tasarımları yalnızca kullanıcıya etkide bulunmazlar; kullanıcı hakkında bilgiler de verirler. İnsanın eşya seçimleri ve hatta eşyayı kullanma şekilleri insanın sosyal konumunu da ele vermektedir. Bütün bu durumlar insan kimliğinin oluşmasında etkilidir (Göka, 2001). Bu sebeptendir ki bir toplumun özelliklerini mimari mekanları üzerinden okumak mümkündür. Barınma dışında işlevlendirdiğimiz binalar egemen ideoloji ile ilintilidir. Mimarlık ve egemen ideoloji arasında bir ilişki bulunmaktadır. Bu ikili ilişki kendini mimari tasarımın bütün ölçeklerinde göstermektedir. Mekanın politikleşmesi genellikle kamusal yapılarda görülen bir durumdur. Ancak bu yapılar iktidarı simgeleyen birer simge haline de gelebilmektedir (Velibeyoğlu & Göçer, 2018). Değişen ideolojilerle çevrenin, kentlerin ve yapıların yıkılarak veya restore edilerek, yeniden inşa edilerek kendi ideolojilerini yansıtan hale getirilmesi bu gücün temsidir. Araç olarak kullanılan mimari, ideolojiler ile otorite karşısında fiziksel bir yapıya dönüşür. Vücut bulan düşünce, otoritenin gücünü görünür hale getirmiş olur (Velibeyoğlu & Göçer, 2018). Mekan kurguları insanların duygularını yönlendirebilmektedir. Bu özelliğiyle tasarımcı istenilen algıyı mekandaki tasarımlar yardımıyla verebilmektedir. Hiyerarşi ve korku duygusu en çok verilmek istenen duygulardan birkaçıdır. Özellikle siyasi kimlikler ve politik mekanlar arasında simgesel bir tasarım anlayışı bulunmaktadır.

Politik ilişkiler doğası gereği güç ilişkileri ile ilişkilendirilebilir. Politik iç mekanın keşfi “gündelik” iç mekanların anlamını, kültürel ve tasarım değerlerini birçok düzeyde iletme yeteneklerinin sorgulanmasını içermektedir. Politik terimi geniş bir anlam yelpazesine sahiptir ve yapıyı çevre ile ilgili birçok kavrama uygulanabilmektedir (Beecher, 2015 s.46-57).

Faucault’un “biyoiktidar” ve “biyopolitika” olarak adlandırdığı durumun, iktidarın mekansallaşması ve konumlanmış, indirgenemez bir özgürlük boyutu içeren “özneleş(tir)me” ile alakalı olduğunu Wallenstein “Biyopolitika ve Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı” adlı kitabında (2019 s.6-36) belirtmiştir. Bununla birlikte iktidarın üretken olduğunu ve hükmü altına alma yani üzerinde güç kullanma, muktedir olma yani gücü yetme gibi özelliklerinin olduğunu söylemektedir. Faucault, Rabinow ile yaptığı bir söyleşide “*Mimarlığın özgürleştirici bir gücü var mı? sorusuna karşılık “doğası gereği hiçbir şeyin böyle bir etkiye sahip olmadığını ve özgürlüğün ancak bir pratik olabileceğini söylemiştir. Amacı baskıyı azaltmak, gevşetmek ve kurtulmak üzerine kimi projeler her zaman olacaktır ancak bu projelerin özgürlüğü insanın kendisine vereceğini kimse garanti edemez”*, diyerek sözlerine devam etmiştir. Bu perspektifle bakıldığında iktidar ve ürettiklerinin maddileşmesi ve mekansallaşması mimarinin amaca hizmet eden bir araç olarak kullanımının daha iyi anlaşılması için bir örnektir. Wallenstein modern mimarlığın biyopolitik bir makinenin önemli bir parçası olduğunu ve on sekizinci yüzyıldan itibaren mekanı düzenleyen, tasnif ve idare eden bir araç olarak kullanıldığını belirtmektedir. Makine olarak adlandırdığı iktidar çarklısı iktidar ve mimarlık ilişkilerinin en belirgin olarak ortaya çıktığı hastane, hapishane, kışla, fabrika, okul ve politik mekanlar olarak listelenebilmektedir. Asgari fiziksel güç kullanarak bir nüfus üzerinde azami nüfuz gösterme kapasitesi olarak mimarlık bir araç olarak kullanılmış ve kullanılmaya devam edilmektedir (Wallenstein, 2019).

Faucault'un düşüncelerini destekleyen Serulus ise tasarım ve politika üzerine yazdığı kitabında (2018 s.22-24) mimarlığın üzerine düşünmenin gelişimini, toplumların yönetiminin amaç ve tekniklerinin bir işlevi olarak görüldüğünü söylemektedir. Bununla birlikte bayraklar, silahlar, logolar, devlet binaları, şehirler ve kamu altyapısı gibi hükümetle açık bağlantısı olan ve siyasi görevler yüklenen tasarımlar mekan kurgusu ile ayrılmaz bir bütündür (Serulus, 2018).

Mekan kurgusunda hiçbir parça önemsiz ya da diğerinden daha az önemli değildir. Birlikte bir etki yaratmaktadırlar. Hacim, doku, ışık ve renk deneyimi üzerinde düşünülmesi gereken detaylardır. Süslemeler uzun bir süre politikanın mimarlık üzerinden gösterimini temsil etmiştir ve hala daha etmektedir. Süsler statü, otorite ve zenginlik göstermesinin yanında mesajlar ileterek imparatorlukların, monarşilerin, aristokrat ailelerin, kiliselerin, tarikatların, şirketlerin ve loncaların iletişim stratejisine katılmıştır. Aynı zamanda sahiplerinin gerçek rütbesini ve sosyal emellerini de ifade etmişlerdir. İç mekan tasarımının bütün öğeleriyle, kapılar, merdivenler veya pencereler gibi temel elemanlar tarafından iletilen duyguları veya aydınlatma düzeylerindeki değişkenliklerin etkilerinin ürettiği izlenim gibi detaylandırılabilir bir tasarım algısı mevcuttur. Yükseltilmiş bir podyum tarafından iletilen otorite izlenimi ve üzerinde duran kişiye sağladığı güç iç mekan tasarımının bir sonucudur (Picon, 2020).

İç mekanı düzenlemek görünürdeki masumiyetine rağmen tarafsız bir faaliyet değildir. Mekan tasarımı, mobilya düzenlemesi mekanı oyunbazca kullanan bir fetih eylemidir. Bir masa çevresinde eşit aralıklarla dizilmiş dört uyumlu sandalye yerleştirildiği anda odayı güçlü bir anlatı doldurur ve artık oda herhangi bir mekan olmaktan çıkarak "yemek odası" adını alır. Dolayısıyla mobilyalar alanı işlevlendirmekte ve bir nevi işaretlemektedirler. İyi düzenlenmiş mobilyalar sosyal idealleri ve normları yansıtır. Aynı sandalyelerin eşit aralıkları modern orta sınıf ailenin mükemmel uyumunu ve demokratik idealini teyit etmektedir. Bu durum 19. yüzyılda yüksek arkalıklı sandalyenin ataerkil hiyerarşiyi temsil etmesi şeklinde görülmektedir (Weinthal, 2012 s.79).

Bu çalışmada statü ve hiyerarşi kavramları irdelenerek bu kavramların mekan tasarımları ile olan ilişkisi üzerine durulmuştur. İç mekan tasarımında mekandaki hiyerarşiyi belirleyen tasarım öğelerine değinilmiş ve örneklerde bu öğelerin ne denli kullanıldığı anlatılmıştır. Siyasi kimliklerin en iyi görülebildiği makam odaları ve toplantı alanlarından örnekler sunulmuş ve ardından tasarımlar üzerinden oluşan diplomatik protokol krizlerinden örnekler verilmiştir. Yöntem olarak literatür taraması kullanılmıştır. Araştırma 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde hiyerarşi kavramı üzerinde durulmuş; mekan ile olan etkisi ve bağlantısı açıklanmıştır. Bir sonraki bölümde siyasi kimlik kavramı irdelenmiş mekan kurgusu üzerine olan etkilerine örnekler verilmiştir. Ardından makam odaları bölümünde ise odaların iç mekan özelliklerine ve algıdaki etkilerine değinilmiştir. Protokolde tasarım krizleri bölümünde örnekler verilmiştir. Araştırma sonuç kısmı ile tamamlanmıştır.

2. HİYERARŞİ VE MEKAN

Hiyerarşi kavramı, temelinde Antik Yunan kültürüne dayanmaktadır. Toplum veya oluşumlardaki bireylerin belirli faktör ve standartlara bağlı kalarak statü, görev, alt ve üst ilişkisi kurarak belirli sınıflar oluşturan ve bu sınıflara bağlı belli standartlar sunan bir yapılanma olarak tanımlanabilir.¹

Geçmişte; kentsel ve kırsal mekanlar arasında bir ilişki oluşmuştur. Şehir-Devlet kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte mutlak bir merkez var olmuş ve bu merkez ayrıcalıklı hale gelmiştir. Lefebvre, Mekanın Üretimi (2014 s.246-252) kitabında mekan ve mekanın yaratımını detaylıca ele almıştır. Mekanı üç düzeye bölmüş ve bu bölünmeler hiyerarşi temelli olmuştur. Merkez etrafında toplanan hayat, uzaklaştıkça ayrıcalıklarla oluşan ters orantı, hiyerarşi kavramını ortaya çıkarmaktadır. İdarenin bütünlüğü ilkesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan hiyerarşi kavramı, ast ve üst ilişkisi ile kademelendirilir (Acar, 2018). Mekansal hiyerarşi, mekanların birbiri üzerine oluşturduğu önem sırası olduğu gibi aynı zamanda mekanın kendi içinde de oluşturulabilir. Bu mekansal hiyerarşi algı yönetiminde oldukça önemlidir. Bunun bir örneği 21. Yüzyıl sağlık kampüslerinin tasarımında etkili olan fiziksel olarak bütünden parçaya doğru kurgulanan hiyerarşi mantığıdır. Kampüs, hastane bahçesi ve yapı arakesitlerinden oluşan; iç mekanda kamusalda özele doğru gittikçe artan mahremiyet olgusu etkili olmuştur. Kullanıcı gereksinimlerini karşılayacak ve görsel kaliteyi arttıracak şekilde planlanan hastane çevreleri, sağlık kampüsleri ve karmaşık yapı grupları arasındaki mekansal hiyerarşi mekanın gerekliliklerini karşılamıştır (Acar, 2018).

İç mekan tasarımında mekandaki hiyerarşiyi belirleyen tasarım öğeleri tasarımı birçok açıdan şekillendirmekte ve istenilen mesajları vermeye hazır hale getirmektedir. Bu öğeler şu şekilde listelenebilir: Mobilyaların tasarımı ve formu, mekanda kullanılan objeler, yükseltmeler ve çeşitli kot farkları,

¹ Wikipedia, "Hiyerarşi", <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hiyerar%C5%9Fi>

malzeme, doku ve renk, oturma düzenleri, aydınlatmalar, işlev sınırlandırması, akustik ve görsel algı (Tablo-1). Araştırmada bu öğelerden yer yer bahsedilmektedir.

Tablo 1. İç Mekan Tasarımında Mekandaki Hiyerarşiyi Belirleyen Tasarım Öğeleri²

İç mekan tasarımında mekandaki hiyerarşiyi belirleyen tasarım öğeleri	Mobilyaların tasarımı, ölçü ve formu
	Mekanda kullanılan objeler
	Yükseltmeler ve çeşitli kot farkları
	Malzeme
	Doku ve renk
	Oturma Düzenleri
	Aydınlatmalar
	İşlev Sınırlandırması
	Akustik
	Görsel Algı

Görsel algıda hiyerarşi yüzey tasarımlarında boyut, şekil, konum, aralık, doku, renk, değer ve yön unsurlarının kullanımı ile sağlanır. Görsel hiyerarşiyi sağlama sürecinde vurgu kullanımı kompozisyonu ve istenen mesajın doğru iletilmesini sağlar (Yıldırım vd, 2022 s. 217-218). Sergileme tasarımlarında hiyerarşi önemli bir noktadır. İzleyici üzerinde kolay ve anlaşılır bir etki uyandırma amacı vardır. Hedef kitlenin hikaye aktarımında etkili olabilmesi için tipografinin boyutu, yazı karakteri seçimi, hiyerarşi önemlidir. Dolayısıyla hiyerarşi sayesinde karmaşık bir bilgi doğru ve etkili bir biçimde mesaj olarak izleyicisine aktarılır (Karaalioglu, 2020 s. 47).

Nitelikli aydınlatma tasarımında genel aydınlatma nihai sonuç değildir. Daha çok karmaşık aydınlatma tasarımları için oluşturulmuş bir temel aydınlatmayı oluşturmaktadır. Bu genel aydınlatma bir mekanın temel aydınlatma gereksinimini karşılar ve lokal (bölgesel) aydınlatmalar ise bir amaca yönelik yapılırlar. Bu yöntem algıda bir hiyerarşi yaratmanın örneğidir. Önemli alanlar bu aydınlatma yöntemiyle daha çok vurgulanırken, daha az önemli alanlar geri planda kalmaktadır (Yıldırım, 2016 s. 294).

Anadolu'da mekanın sınırının başladığı nokta olan mekan girişleri önemli bir yere sahiptir. Kapılar ve eşikler bazı anlamlar içermektedir. Mekana giren kişilerin eğilerek mekan sahibine ve içerideki kimselere gösterdiği saygının bir sembolü olarak kısa boylu kapılar yapılmıştır. Kültürel bilinçaltında mekana eğilerek girmenin mekana ve mekanın ait olduğu kişiye saygı gösterme ifadesi kapı tasarımı ile gösterilmiştir. Anıtkabirde de saygı gösterme ifadesi olarak tasarlanan aslanlı yol da örnek verilebilir.

Tiyatro, konser, konferans salonu gibi mekanlarda ilk birkaç sıranın protokol için ayrılması da mekandaki hiyerarşiyi bir örnektir. Hiyerarşik olarak, sahneye yakınlık, iyi görme ve iyi işitme ayrıcalığı tanınmaktadır.

Harp gemileri, görev tanımları gereği bünyesindeki askeri personel için çalışma alanı sunmaktadır. Bu deniz araçlarında var olan yaşam alanları farklı tasarım gereksinimleri barındırmaktadır. Tasarım kriterlerinden en önemlilerinden biri askeri hiyerarşik sistemin mekan çözümlemesidir. Gemi komutanı tek kişilik yatak kullanırken, gemi içindeki askeri hiyerarşik yapıda alt rütbelere gidildikçe; subaylar tekli yatakta ya da çift katlı ranzalarda; astsubaylar tekli yatakta, iki kişilik ya da daha fazla katlı ranzalarda; er/erbaş grubu ise iki ve daha fazla katlı ranzalar kullanmaktadır. Bunun dışında harp gemilerinde, kamaraların kurgusu ve diğer bazı özellikleri de rütbeye göre değişiklik göstermektedir. Gemi komutanı ve komodorun kullanımına yönelik tuvalet ve lavabo bulundurulurken, hiyerarşik yapı içinde subay, astsubay ve er/erbaşlar ortak hizmetteki tuvalet ve banyoları kullanmaktadır. Detayları Şekil 1'de gösterilmiştir (Arslan & Tokol, 2023).

Özellik	Komutan	Subay	Astsubay	Er/Erbaş
Kamaraların mahremiyeti	✓	✓	✓	✓
Kamaralardan geminin iç iletim hattına erişim	✓	✓	✓	✓
Kamaralardan geminin dış iletim hattına erişim	✓	✓	✓	✓
Ast gruptan bağımsızlık	✗	✗	✗	✗
Kamara içinde özel banyo ve tuvalet	✓	✗	✗	✗
Kamara içinde özel dinlenme ve yemek alanı	✓	✗	✗	✗
Ortak banyo ve tuvalet kullanımı	✗	✗	✓	✓
Ortak yemek yeme ve dinlenme alanı	✓	✓	✓	✓

Şekil 1. Mürettebatın Rütbelere Göre Yatakların Kullanım Durumu (Arslan & Tokol, 2023)

² Tablo yazarlara aittir.

Hiyerarşinin iç mekandaki örneklerinden biri de İzgören'in (2010 s.127-139) kitabında bahsetmiş olduğu bir araştırmadır. Yapılan araştırmada bir psikoloğun muayenesinde görüşmeye alınan 20 denek ile şunlar tespit edilmiştir: İlk 10 denegin görüşmeleri psikolog ile aralarında masa varken gerçekleştirilmiş, diğer 10 denegin görüşmeleri ise aradan masa kaldırılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak ilk denek grubunda kendini rahat hissedene 1 denek varken, ikinci denek grubunda 5 denek kendini rahat hissetmiştir. Bu çalışmadan da görüleceği üzere oturma düzeninin değişmesi insanların duygularının da değişmesine yol açmıştır.

İç mekan tasarımında mekandaki hiyerarşiyi belirleyen tasarım öğelerinden mobilya tasarımı ve mobilyanın formu da hiyerarşiyi belirlemede çok önemli bir unsurdur. Masa tasarımı, görüşmenin gidişatını ve görüşen taraflar arasındaki statüyü ve katılım oranını belirlemektedir. Masanın geometrik biçimi hiyerarşiyi anlatmaktadır. Örneğin; Dikdörtgen masa hiyerarşinin en sık görüldüğü masa çeşididir. Lider (Şekil-2'de A) genellikle masanın baş kısmına oturur. Arkaları genellikle duvara dönük güvenli bir alandır. Pencere, kapı ya da geniş açıklıklara sırtlarını dönerek oturamazlar. Böyle bir düzende toplantı alanına giren ve çıkan ilk kişi liderdir. Lider genellikle diğerlerine nazaran daha rahat ve gösterişli bir koltukta ya da yüksekte oturmaktadır (Görsel-2). Yükseklik, hiyerarşide önemli bir olgudur. Liderliği pekiştirir. Hitap ettiği kitlenin kontrolünü sağlamada arada yükselti oluşturmak etkili bir yöntemdir. Meclis başkanı ile milletvekilleri, hakim ile sanık ilişkisinde olduğu gibi hakimiyeti sağlamak için daima yükselti kullanılmıştır. Doğada da maymun sürülerinde lider maymunun en yüksek kayaya çıktığı görülmüştür. Dünya üzerinde görülen bazı krallıklarda verilen saygı ifadesini belirtmek üzere insanların yere kapandığı, kralların da yüksek tahtlarda oturdukları bilinmektedir (İzgören, 2010). Ayrıca Firavun Tutankhamon'un ölümden sonraki yaşam için hazırlanmış olduğu düşünülen mobilyaları arkeolojik kazılarda bulunmuştur. Buluntular arasında altın taht, altın yatak gibi mobilyalar vardır. Eşya ve statü ilişkisi üzerine önemli bir örnektir (Miller, 2005 s.20-21).

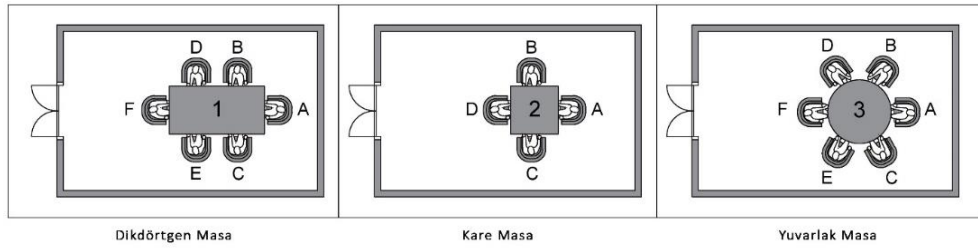
Görsel 1. Charlemagne'in Tahtı ve Yükselti Kullanımı³, Mezopotamya'da Hükümdarların Yüksek Tahtlarda Oturması ve Ayak Taburesi Kullanımı⁴, Tutankhamon'un Altın Tahtı⁵

Bütün bunlar hiyerarşi temsilinde yapılmaktadır. Sağında oturan (Şekil 2'de B) insan lidere yakındır. Rekabet duygusu minimumdur. "Sağ kol" sözü ile bağdaştırılabilir (İzgören, 2010 s.130). İnsanların %90'ı sağ elini kullandığı (Özdemir & Soysal, 2004 s.131) ve masa işlevlerinde (not tutma, yemek yeme) sağ el kullanıldığı için genellikle insanlar birkaç açı ile sağa dönük oturmaktadır. Bu sağa oturan kişiyi daha sık görmeye ve göz aşinalığı oluşmasına sebep olmaktadır. Bu durum güven duygusunun artmasına ve yakın olmalarına yol açmaktadır. Şekil 2'de 1 numaralı masada B'de oturan kişi C de oturanda olduğu gibi rekabetin minimum olduğu kişidir. D ve E'de oturan kişilerin masada önerileri ve katılımları lidere göre daha az değerli olacaktır. Bakanlar kurulu toplantıları (Görsel2), yönetim kurulu toplantıları gibi toplantılar dikdörtgen masada ya da dikdörtgen masanın oturma şemasına en yakın oturma şemasını sunan biçimdeki masalarda yapılmaktadır. Bunun amacı liderin bireylerin katılım derecelerini önceden belirlemek istemesidir. Oturma düzeni ile grubu istediği gibi yönlendirebilir.

³ Charlemagne'in Tahtı ve yükselti kullanımı, <https://www.malmecc.eu/aachen/throne-of-charlemagne/>

⁴ Mezopotamya'da hükümdarların yüksek tahtlarda oturması ve ayak taburesi kullanımı, <https://www.historyonthenet.com/mesopotamia>

⁵ Tutankhamon'un altın tahtı, <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Egyptian-18th-Dynasty/439206/Tutankhamun-Mezar%C4%B1%27ndan-Taht-%28M%C3%96-1370-1352%29-Yeni-Krall%C4%B1k-%28yar%C4%B1-de%C4%9Ferli-ta%C5%9Flarla-i%C5%9Flenmi%C5%9F-yald%C4%B1z%C4%B1-ah%C5%9Fap%29.html>

Şekil 2. Masa Formları⁶Görsel 2. Bakanlar Kurulu Kabine Toplantısı⁷

Kare masalar, iletişimin en az olduğu ve hızın iletişimden daha önemli olduğu toplantılarda kullanılan masa çeşididir. Diğer yönlerden dikdörtgen masaya benzemektedir. Şekil 2’de 2. masada olduğu gibi lider A’ya oturarak sırtına duvarı alıp kendini güvende hissetmektedir. Yuvarlak masalar iletişimin en aktif kurulduğu masalardır. Statü azalır. Katılım gerektirir ve uzun soluklu toplantılar bu masada yapılabilir. Liderin (Şekil 2’de 3. masada A) sağında ve solunda oturanlar (Şekil 2’de 3. masada B ve C) diğer masalarda olduğu gibi avantajlıdır. Karşısında oturan (Şekil 2’de 3. masada F) ile rekabet diğerlerine nazaran çok daha yüksektir. Balo ve düğün salonlarında da yuvarlak masa kullanımı bu duruma örnek gösterilebilir. Ayrıca yuvarlak masa, bir İngiliz efsanesinde de yer almaktadır. Bu efsaneye göre efsanevi Kral Arthur ve onun 12 şövalyesinin toplantılarını yaptığı toplantı masasıdır (İzgören, 2010 s.131). Görsel 3’te görüldüğü gibi Kral Arthur (lider) hiyerarşiyi temsil etmektedir. Diğerlerinden farklı yüksekte bir zümrüt rengi tahtta oturduğu görülmektedir. Kralın iki yanındaki kişiler boyunları önde krala odaklanmıştır. Bu görsel yuvarlak masa hiyerarşisinin bir temsilidir.

Görsel 3. Pentecost'u Kutlamak İçin Yuvarlak Masa'da Toplanan Kral Arthur'un Şövalyeleri ve Kutsal Kase Çizimi- Lancelot Nesirinin Bir El Yazması⁸

Ayrıca, açılar ve konumlar, tasarımın bir parçası olduğu gibi mekan hiyerarşisinde de oldukça önemlidir. Açık ve konum değişince verilen veya hissedilen duygu da değişmekte dolayısı ile olay ve durumların akışı da değişmektedir (Tablo 2).

⁶ Görsel yazarlar tarafından düzenlenmiştir İzgören, *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor*, s. 129.

⁷ Bakanlar kurulu kabine toplantısı, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/08/11/kritik-kabine-toplantisi-ne-zaman-hangi-gun-yasaklar-geri-gelecek-mi-sorusunun-yaniti-icin-gozler-bakanlar-kurulu-kabine-toplantisinde>

⁸ Pentecost'u kutlamak için Yuvarlak Masa'da toplanan Kral Arthur'un şövalyeleri ve Kutsal Kase çizimi- Lancelot nesirinin bir el yazması, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:King_Arthur_and_the_Knights_of_the_Round_Table.jpg#/media/File:Holy-grail-round-table-ms-fr-112-3-f5r-1470.jpg

Tablo 2. Eylem Açılarının Duygular Üzerindeki Etkisi⁹

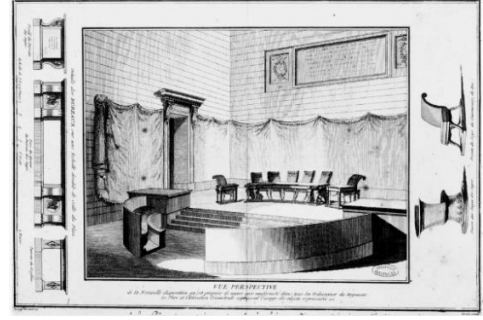
	Duygu	Taraf I	Taraf II	Duygu
1	Güç			Tehdit
2	Uyum			Uyum
3	Rekabet			Rekabet
4	Uzlaşma			Uzlaşma
5	Bağımsızlık			Bağımsızlık

Bir başka örnekte Amsterdam yakınlarında Hilversum şehrinde Willem Dudok, 1924-30 yılları arasında bir belediye binası tasarlamıştır. Bu hükümet binasının meclis odasında Dudok, modernizmle çalışırken bir resmiyet ve saygınlık duygusu elde etmiştir. Sıcak renkler ve zengin malzemeler, mekanın otoriter rolünü korurken rahat görünmesini sağlamıştır (Görsel-4) (Pile, 2013 s.372).

Görsel 4. Willem Dudok, Belediye Binası, Hilversum, Hollanda, 1924–30 (Pile, 2013)

Antik Yunan'a kadar giden tarihsel süreçte yargılama mekanları hep özenle seçilmiştir. Bu mekanlar, sürekliliği ve inancı ifade etmek üzere tasarlanmış ve hukuk üstünlüğünü yansıtmak istemiştir (Aydın, 2020 s. 135-172). Mahkeme salonları hiyerarşinin çok sıkı bir şekilde görüldüğü mekanlardır. Ülkelerin adalet sistemlerine göre mahkeme düzeni değişmekle birlikte Görsel 5'te de görüldüğü üzere Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinde cumhuriyet savcısı (2 numara) ve hakimler (1 numara) diğerlerinden belirli bir yükseklikte oturmaktadır. Bu yükselti farkı hukukun temsilcilerine saygı duyulmasını sağlarken sanık ve savcı-hakim ilişkisini de kontrol altında tutmak üzerine kurulmuştur. Sanık ve diğerleri salona girdiği andan itibaren oturma düzeni sebebiyle hukuk temsilcilerinin üstünlüğünü kabul etmiş sayılmaktadır. Dolayısıyla tasarım hukukun üstünlüğüne hizmet etmiştir. Hukuk, farklı toplulularda ve dönemlerde farklı tezahür edebilir. Bunun bir göstergesi olarak Görsel5'te yer alan Fransız devrimi sırasında mahkemeler için önerilen standart düzen gösterilebilir.

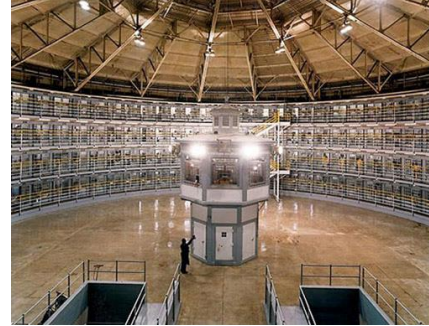
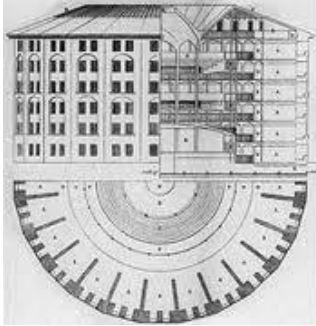
⁹ Tablo yazarlar tarafından düzenlenmiştir İzgören, *Dikkat Vücudumuz Konuşuyor*, s. 134.

Görsel 5. Mahkeme Salonu Düzeni (URL-6)¹⁰ 1: Hakimler, 2: Cumhuriyet Savcısı, 3: Katip, 4: Tanık, 5: Davalı/Mağdur ve Avukatı, 6: Davalı/Mağdur ve Avukatı, 7: Sanıklar (Tutuklu), 8: İzleyiciler 9: Mübaşir (URL-7)¹¹, Fransız Devrimi Sırasında Mahkemeler İçin Önerilen Standart Düzen (Markus, 2013)

Aynı binanın tasarımdaki hiyerarşi öğeleri ile nasıl farklı mekanlar haline gelip farklı anlamlar taşıyabileceği üzerine bir örnek; kiliseden mahkemeye mahkemeden ise tiyatro salonuna dönüşüm. Mobilyaların ve mekansal düzenin bir anlamı vardır. Bir yanda başrahip tacının bir haç önündeki konumu diğer yanda bayrak önündeki yargıç koltuğu; bir yanda kesişler, diğer yanda büro asistanları, avukatlar ve yetkililer; bir yandan yasal süreç, diğer yandan kutsal olan. Otoritelerini tepelerindeki görünmez bir varlıktan alan bu iki hiyerarşik grubun kamusal ritüellerinin hangi şekillerde aynı ya da farklı olduğunun örneğidir. Biri ortak bağlar yoluyla bir topluluk oluşturmayı, diğeri ise iktidar süreçlerini temsil etmeyi amaçlar. Aynı mekan bu kadar farklı anlamları tasarımda verilen mesajlar ile taşıyabilir (Markus, 2013).

Yapılar ve tasarımlar insanları yönlendirir ve hatta bazı durumlarda insan davranışını zorlar. Bu duruma Bentham'ların tasarımı örnek verilebilir. Samuel Bentham'ın binanın tasarımını, Jeremy Bentham'ın ise tasarımda yer alacak sistemi geliştirdiği mahkumları merkezi bir gözetleme odasına yerleştirilmiş görünmez bir bekçinin bakışlarına boyun eğdiren bir hapisane düzenine sahip Panoptikon'da bu örneklerin en belirginidir (Görsel-6) (Picon, 2020; Özdel, 2012 s.22-29).

Görsel 6. Panoptikon (Picon, 2020; Özdel, 2012 s.22-29)

Britanya Kütüphanesi'nin okuma odasında ziyaretçiler iki ana yolla kontrol ediliyordu: Birincisi, belirli bir kitabı talep etmek için kendilerini hiyerarşik bir bürokrasiye tabi kılmak zorundaydılar (ki bu sadece kütüphanecilerin erişimine açıktı); ikincisi, kütüphanecilerin oturdukları görüş noktaları nedeniyle okuma odalarında yoğun gözetim altındaydılar (Markus, 2013).

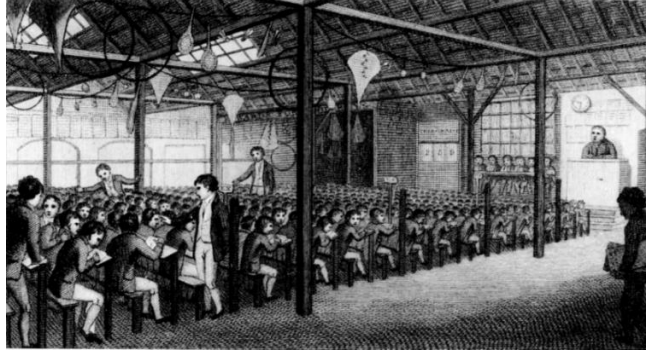
Görsel 7. Britanya Kütüphanesi Okuma Salonu (Markus, 2013)

¹⁰ Mahkeme salonu düzeni, <https://www.savunmahareketi.org/ilk-kez-avukatlar-savci-ile-esit-konumda-kursude-oturdu/>

¹¹ Mahkeme oturma düzeni, <https://www.microdestek.com.tr/hakim-ve-savci-arasindaki-farklar.html/mahkeme-oturma-duzeni>

Lancaster'ın sınıfı hiyerarşinin eğitim alanlarına yansımalarının çarpıcı bir örneğidir. Öğrencilerden yazması beklenen yazım kartları direklerde asılıdır. Çatıdan sarkan uçurtmalar, çemberler ve raketler yeterli ödül bileti biriktiren öğrencileri motive etmek için asılmıştır. Diğerleri ise madalya, para, kitap ve resimlerdir. Akademik mükemmellik ödüllendirilirken cezalar asla düşük performans için değil; konuşma, düzensiz davranış, kötü dil, itaatsizlik ve kirli gelenler içindi. Bu cezalar boyun çevresinde uyarı etiketleri veya tahta kütük takmaktan bacakları ve her iki dirseği arkadan bağlayan ahşap prangalara kadar değişiyorlardı. Rekabet ise mekansal sonuçlar verdi. Bir çocuk üstündekinden daha iyi performans gösterdiğinde tüm sınıflarda olduğu gibi yerleri kaydırır. Bu durum bir nevi rütbe işaretleme yöntemi olarak görülmüştür (Markus, 2013).

Görsel 8. Lancaster'ın Sınıfı (Markus, 2013)

Görülmektedir ki; hiyerarşi mekanın her aşamasında karşımıza çıkan önemli bir olgudur. Mekanları düzenlemede ve gerekli duyguları hissettirmek üzere verilen hiyerarşi olgusu tasarım üzerinden işlenmektedir. İç mekan tasarımlarında mobilya, renk, doku, ışık ve hatta koku ile bu duygular verilebilmektedir.

3. SİYASİ KİMLİK VE MEKAN

Kimlik kavramı, bireyi ve toplumu anlamının ilk adımıdır. Tarihte insanlar etnik, dinsel, cinsel kimlikleriyle tanınmışlardır. Bu kimlik kişinin tarihinden ve yaşadığı mekandan bağımsız değildir. Günümüz siyasetinde ise eşit bir tanınma, demokratik toplumlarda bir haktır (Oralgül, 2018 s. 1-21). Tüm bunların eşliğinde siyasi kimlik kavramı, kültürün politik alana uyarlanması ile açıklanabilir. Birçok ülkede kapitalist üretim sürecinin çarklarından biri olan tüketim odaklı yaşam tarzı ve mutlak merkezîyetçi şehir anlayışı “kamusal alan” adı altında sermaye kontrollü yaşam alanları oluşturmaktadır (Akin & Hamamcı, 2007). Bunların birçoğunun temelinde siyasi kimliği yansıtmakta mekan tasarımının kullanımı yatmaktadır.

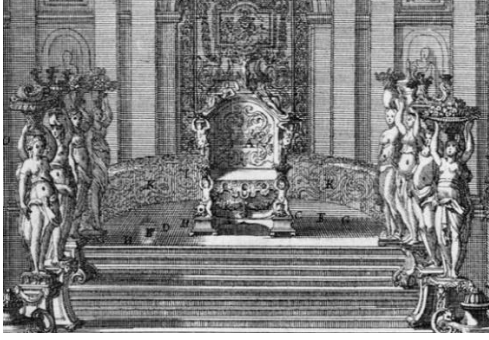
Tarihe bakıldığında, neredeyse tüm uygarlıklar önce insanı ardından ise insanın dünyadaki varoluş amacını açıklamıştır. Bu sayede söz sahibi olmasıyla birlikte geliştirdiği sistemi yaymaya çalışmıştır. Diğer bir deyişle, kurulan yerleşim yerlerine tamamen hakim olma isteği insanoğlunda başından beri var olmuştur. Bir başka açıdan bakmak gerekirse her sistem ya da düşünce yerleşim yerini yani kentleri kendi görüşü üzerinde düzenlemek istemiştir. Kentin tüm yapılarına yansıyan bu düzenleme isteği iyi niyetli bile olsa diğer düşünceleri var etmemeye çalışan baskıcı bir düzene dönüşmektedir (Göka, 2001).

Sokrates'in surlarla çevrili şehirler kurması ve insanları buralarda yaşatmak istemesi, Cengiz Han'ın bütün Asya'nın kalıcı yapılarını yok etmeyi ilahi bir görev sayması, Halife Mansur'un kendi düşüncesince Bağdat'ın dairevi yapısını sınırlayıcı bularak dümdüz etmesi, Eski Paris'in Hausmann tarafından yıkılarak, yeniden yapılması, Le Corbusier'nin “makine çağının mimarisini yapacağız” diyerek 1930'ların Moskova'sıyla ilgili planları, daha yüzlerce bir anlamda bu baskıcı eğilimle açıklanabilir (Göka, 2001).

Araştırmalara göre şehirleşme pratiğinde yaşanan sıkıntılardan biri olan masa başı çözümlerin ürünü; birbirini kesen dik sokaklar ve dikdörtgen prizmalar halinde kümeleşen yapılar insanlarda sıkışmışlık hissi uyandırmaktadır. Bu sıkışmışlık hissi dolaylı yoldan insanda stres ve şiddete meyil olarak ortaya çıkabilmektedir (Göka, 2001). Bu örnek siyasi kimliklerin aldığı kararların mekan üzerinden insanlara etkisinin bir örneği olarak gösterilebilir.

Hillwood Müzesi ve bahçelerindeki dekoratif sanatlar uzmanı olan Liana Peredes Arend, siyasi dekorasyonun izini Louis XIV' e kadar takip etmektedir. Güneş kralı olarak bilinen Louis XIV sembolik imgeleri kullanmasıyla kimliğini ve bunun sonucunda gücünü yoğunlaştıran kral, Fransa'da toprak, siyaset

ve saray hayatı için tasarımlarına çok daha özen göstermiştir. Güneş işareti onun egemenliğinin açık bir damgası olarak görülmüştür. Tahtı Görsel-9'da gösterilmiştir.

Görsel 9. Jean Berain'in (1686) Versay Sarayı Aynalı Salon'daki Altı Şamdanla Çevrili Gümüş Tahtı Gösteren Çizimi ve Bu Tahtın Bilgisayarda Yeniden Modellenmiş Görünümü¹²

Louis stilinde olduğu gibi, dönemin politik durumu ve siyasi kimlikler stillere yönelim vermişlerdir. Adını 1787'de Federal anayasasından alan Federal tarz, İngiliz formlarına dayanan Amerikan Neoklasizm biçimidir. Mobilyalar ağırlıklı olarak maun ağacından, hafif ve süslemelidir. Tipik motifler arasında Amerikan kartalı, oyulmuş parşömenler, çan çiçekleri, yağlamalar ve kabuklar vardır. Dönemin imparatorluk tarzının etkisini yansıtmıştır.¹³ Geç Neoklasizm'in bir parçası olan İmparatorluk tarzı, 19. Yüzyılın ilk yarısında Fransa'da Napolyon döneminde ortaya çıkmıştır. Tarz antik Yunanistan, Roma ve eski Mısır'dan ilham almıştır. Doğrusal formlar, pirinç ve yıldızlı süslemeler, alınlık ve sütun gibi unsurlar kullanıldı. Kullanılan motifler arasında defne, madalyon, sfenksler, Napolyon'un kişisel amblemleri olan taç ve arı vardı. Tarz, Britanya'daki Regency, Amerika'daki Empire, Almanya'daki Biedermeier tarzını etkilemiştir (Miller, 2005).

Napolyon'un taht odası Fransa'da orijinal mobilyalarıyla tektir. İmparatorun yatağını, çalıştığı büyük "güç masasını" ve tahttan feragat ettiği küçük masayı görülmektedir (Görsel-10).

Görsel 10. Napolyon'un Tahtı, Chateau de Fontainebleau¹⁴

Amerika'da 19. Yüzyılda Georgian tarzı mobilyaların kullanımı yaygınlaşmış, bu dönemde gösterişli mobilya kullanımı zevksizlik olarak algılanmış ve politik olarak yanlış bir davranış olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle Queen Anne tarzı mobilyalar kibar, değerli kumaşların cömertçe kullanıldığı, ağır, kol ve sırt yastıkları bol mobilyalar olmuşlardır. Özellikleri ile zenginlik ve statünün bir simgesi olarak kullanılmıştır (Nielson, 2017).

20.yüzyıla gelindiğinde ünlü tasarımcıların dönemin tasarım stillerine uygun Devlet erkani için mobilya ve mekanlar tasarladıkları görülmektedir. İtalyan tasarımcı Monica Armani'nin "Allure O" ve Flair O" adlı masa ve sandalye tasarımı (Görsel-11), Jacqueline Kennedy'nin o dönem çok konuşulan giyim stili ve naif tavrından etkilenerek tasarlanmıştır.¹⁵

¹² Görsel kaynağı, <https://thisisversaillesmadame.blogspot.com/2014/09/silver-furniture-of-louis-xiv.html>

¹³ Bilgi kaynağı, <https://thisisversaillesmadame.blogspot.com/2014/09/silver-furniture-of-louis-xiv.html>

¹⁴ Görsel kaynağı: <https://www.ricksteves.com/watch-read-listen/read/articles/napoleon-in-paris>

¹⁵ Mobilya tasarımında politika endeksi: <https://saatolog.com.tr/mobilya-tasariminda-politika-endeksi.html>

Görsel 11. Monica Armani'nin "Allure O" ve Flair O" Adlı Masa ve Sandalye Tasarımı¹⁶

Siyasette mimarlığı bir araç olarak belirli bir kişi veya grup tarafından kullanma düşüncesi 20. yüzyılda artmıştır. Bu artış kendini daha sonradan I. ve II. Dünya Savaşı sonrası şehir planlamaları ile kendini göstermiştir. Bütün bu mimari varoluşlar siyasi olaylar ile paralellik göstermektedir (Hatipoğlu, 2020). Toplumlar da kamu binaları genellikle iktidarı simgelemektedir. Eski Mısır'dan Roma İmparatorluğuna kadar bütün toplumlar da bu anlayışın izlerini görmek mümkündür (Turan, 2006). Devlet kendini mutlak bir otorite olarak gösterirken bunu belli semboller aracılığıyla yapar. Bunlar ortak bir imgelem olabildiği gibi plastik semboller de olabilmektedir. Hitap, giyim tarzı, makam odası siyasi kimliklerin imgeleridir. Aynı zamanda diğer tüm mekanlar da iktidara özgü semboller arasında yer alır (Turan, 2006). Her siyasi kimlik belirli renkler kullanarak, siyasi kimliğini ve çizgisini renkler üzerinden aktarmaktadır. Renklerin psikoloji üzerinde etkileri bilinmektedir. Sıcak ve soğuk, koyu ve açık renklerin kullanımı kişinin kimliği hakkında ipucu verebilmektedir. Bunun en iyi örneği makam odaları bölümünde yer alan Beyaz Saray Oval Ofis tasarımında kullanılan renklerdir (Tablo-2).

Siyasi kimliğin mekan üzerine olan etkisi gibi mekanında siyasi kimlikler üzerinde etkileri bulunmaktadır. Ve bu ilişki tasarım odaklıdır. Bu sebeple mekan tasarımları büyük bir önem taşımaktadır.

4. MAKAM ODALARI

Makam kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup devlet kademesinde yüksek ve önemli memuriyet, kat, huzur, mansıp, mevki ve post olarak tanımlanmıştır. Makam odası ise yüksek makamdaki bir kimsenin çalışması için ayrılmış odadır.¹⁷ Makam odaları özel alanlardır. Bir iç mekan olmasının yanında bireyin bütün düşüncelerini, çalışmalarını ve görüşmelerini gerçekleştirdiği yer olarak görülebilir. Bu amaca yönelik iç mekanda bulunan bütün öğelerin bu yönde işlevsel olması ve aralarında dizgesel bir bütünlük beklenir. Mekanın kendine has bir resmiyeti vardır ve mekana gelen insanlar üzerinde bir çeşit baskı oluşturur. Mekandaki eşyalarda seçilişlerinden dizilimlerine kadar pek tabii tesadüf değildir. Çünkü mobilyalar, objeler, malzeme bir ortam oluşturur (Yersel, 2015). Bu ortamın vereceği duygular da bu nesnelere bağlıdır. Detaylara inildiğinde renk, biçim, doku, ışık ve hatta koku bile ortamın dengelerini değiştirebilmektedir.

Makam odasına giriş bir kapı ile yapılır. Kapının tek hakimi makam sahibidir. Ondan izinsiz girilemeyeceği gibi girerken de izin ile girilir. Bu otoritenin bir örneği sayılabilir (Yersel, 2015). Mekandaki bir diğer önemli unsur oturma işlevini gören mobilyalardır. Makam sahibinin oturduğu koltuklar haricinde diğer oturma işlevi gören mobilyaların hareketsiz ve rahat olmadığı görülmektedir. Mobilyaların hareket kabiliyetinden dolayı herkese yüzünü dönebilmeye özelliği yalnızca makam sahibine aittir. Bu da iletişimin düzeyini belirler. Makam sahibinin yüksekte oturması da hiyerarşi düşüncesini desteklemektedir. Mekan ve hiyerarşi başlığında da bahsedildiği üzere oturma düzenleri de oldukça etkilidir.

Makam sembollerinden biri de makam panosudur. Hiyerarşiyi tanımlar. Çoğunlukla deri ya da kadife kapitone döşemeden yapılan çeşitli boyları bulunan ve makam koltuğunun arkasındaki duvara asılan bir panodur. Bu panoyu çoğunlukla dekora uygun sümen, ayak koymak için yükselti tamamlar. Odanın akustiğine yardımcıdır. Bu pano kişiyi arka plandan ayırmak ve derinlik vermek yani paspartulama amaçlı kullanılır. Ortaçağdan bu yana gelen bir uygulamadır. Derebeylerinin arkasında bulunan bir halı, flama, deri vb. belirleyici bir pano kullanılmıştır. Krallar da her dönemde arkalarında hiyerarşi belirten bir halı, ahşap, deri, bayrak vb. yüzey kullanmışlardır.

Makam odalarında kullanılan renklerde verilen mesaj oldukça önemlidir. Çoğunlukla siyah ve kahve tonlarının tercih edilmesi söz konusudur. Objelerin renkleri de genellikle soğuk renklerden oluşmaktadır. Siyah tonları, kamu yapılarında da sıklıkla karşımıza çıktığından "devletlilik" ve "iktidar" duygusunu uyandırmaktadır denilebilir (Yersel, 2015). Malzeme olarak genellikle ahşap tercih edilmektedir. Ancak

¹⁶ Mobilya tasarımında politika endeksi: <https://saatolog.com.tr/mobilya-tasariminda-politika-endeksi.html>

¹⁷ <https://sozluk.gov.tr/>

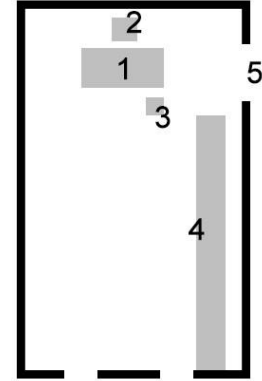

günümüzde iş dünyasındaki gelişmelere göre makam odalarında şeffaflık, minimal mekan düzeni gibi tasarım düzenleri oldukça rağbet görmektedir.

Görsel 12. Makam Odası Tasarımları¹⁸

Hitler'in makam odası tasarım ile hiyerarşi oluşturmanın en belirgin örneğidir. Bu duruma gücü ele geçirme yöntemi de denilebilir. Hitler'in çalışma odası uzun dikdörtgen bir plana sahiptir. Girişte sizi karşılayan ancak oturmanız beklenilen sandalyeye ulaşmayan bir kırmızı halı serilmiştir. Bu bilinçli bir davranıştır. Makam odasına giren kişinin halıdan oluşan koridorun orta noktasına geldiğinde kafası karışarak bocalaması ve kendini güvensiz hissetmesi istenilmiştir. Oturulması beklenilen sandalye alçaktır ve karşısında yalnızca boş bir duvar bulunmaktadır. Arkasında ise büyük bir boşluk ve pencere bulunmaktadır. Pencereden vuran ışık daimî olarak güvende olmadığını hatırlatır. Hitler'in arkası ise duvara dayalı, önü ise açık ve geniştir (İzgören, 2010). Bütün bu tasarım oyunları görüşmelerde Hitler'in kontrol sahibi olmasını sağlamak üzerinedir. Bütün bunlar Hitler'in siyasi kimliğinin de birer yansımasıdır.

Görsel 13. Adolf Hitler'in Makam Odası¹⁹

Hatta Hitler bir yapısı için şunları söylemiştir:

“Gelenler, girişten resepsiyona kadar yürüdüklerinde Alman Krallığı'nın gücünü ve üstünlüğünü tadacaklar.” (Speer, 1970, s.103) Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, Hitler mimari yapıları güç gösterisi olarak kullanmıştır. Politik mesajlarını mimari üzerinden bu denli aktarmak Nazi mimarisinin karakterini oluşturmuştur. Cathedral of Light (Lichtdom) da tüm bu söylemleri destekler niteliktedir. Nazi Partisinin mitinglerinde mimariyi ve ışık oyunlarını kullanarak yarattığı bir gösteridir. İzleyenleri çevreleyen bir dizi dikey çubuk oluşturmak üzere gökyüzüne doğru yönelmiş 12 metre aralıklarla 130 uçaksavar projektöründen oluşmaktadır.²⁰ Yarattığı etki ve ilettiği mesaj nettir.

Bir diğer makam odası örneği ise Oval Ofis'tir. Beyaz Saray'ın içinde bulunan Oval ofis, dünya için önemli bir iç mekan ve politik markadır. Gelenek ve kuralların belirlediği objeler ve mobilyalar yerleştirilmiştir. Ancak her yeni bir dönem yeni bir yaratım sürecine girmektedir. Politik markalaşma, bir

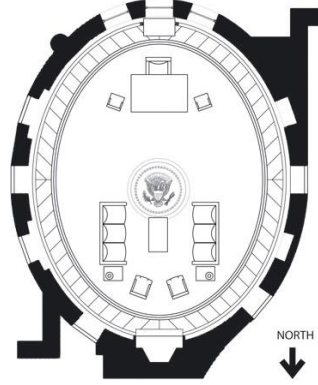
¹⁸ Soldaki görsel, <https://www.netgaste.com/haber/6505677/serdivan-ketemde-luks-makam-odasi-camianin-dilinde>
Sağdaki görsel, <https://masko.com.tr/mobilya/detay/13036/fora-makam-takimi.html>

¹⁹ Soldaki görsel, https://www.reddit.com/r/RoomPorn/comments/2tijsq/hitlers_office_xpost_from_rpics/
Sağdaki görsel, İzgören, *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor*.

²⁰ <https://rarehistoricalphotos.com/nazi-rally-cathedral-light-c-1937/>

stratejinin parçası olarak belirli bir politik kimliği yansıtmaktadır. Her başkan değiştiğinde değişen odanın dekoru başkanın eşi ve bir tasarımcı tarafından başkanın siyasal kimliğini oluşturmak ve yeni bir mesaj iletmek için yeniden dekore edilmektedir. Dekorasyona eşlerin katılımı bir gelenektir. Ve bugüne kadar lisanslı bir iç mimar herhangi bir Oval Ofis tadilatında yer almamıştır. Başkanla istişare edilerek dikkatlice seçilen renkler, perdeler, mobilyalar, sanat eserleri, halı üzerinde amblem kullanımı ve kişisel eşyalar başkanın kimliğini yansıtmaktadır. Başkanlar kökenlerini ve köklerini temsil eden bir renk paleti seçme eğilimindedir. Oval ofis genel tasarımında üstlerinde yer alan üçgen alınlıklı kapılar, büyük korniş, Fransız tipi pencereler ve pencerelerin ve duvar nişlerinin üzerine yerleştirilmiş lünetler, tavanda kabartma başkanlık mührü yer almaktadır. Oval ofis mimari özellikleri hakkında barok, neoklasik tarzı yansıttığını ve Gürcü geleneklerine atıfta bulunmaktadır. Oda Amerikalıların ve dünyanın dört bir yanındaki insanların zihninde başkanlığın gücünün ve prestijinin bir simgesi olduğunu belirtmektedirler. Oval ofis aynı zamanda başkanın sahnesidir (Brooks, 2011).

Şekil 2: Oval Ofis Planı (Brooks, 2011)

Brooks'un yaptığı bir araştırmada 1934-2010 yılları arasında Oval Ofis tasarımlarını incelemiş ve 13 başkanın politik dekorasyon anlayışını 4 gruba toplamıştır. Bunlar; sembolik, dinamik, kişisel ve yenileyicidir. Sembolik markalaşma, ulusal kimliğin simgelerine ve geleneklere atıfta bulunarak sahip çıkacağı mesajını vermektedir. Dinamik markalaşma istikrarın ve sağduyunun geçicilikten daha önemli olduğunu iletmek için kullanılmıştır. Kişisel markalaşma başkanın bireysel yaşam öyküsünü sembolik ve dinamik markalaşmadan üstün tutarak tasarım bireyselle yönelik seçilmiştir. Yenileyici markalaşma ise bir önceki dönemin başkanının bıraktığı kötü izleri silmeyi amaçlayan bir önceki yönetimin kimliğini hatırlatan her şeyi ortadan kaldırmaya yönelik bir bilinçaltı algı oyunudur. Bu dört marka stratejisi, iç mekan tasarımının politik bir araç olarak nasıl kullanıldığının anlaşılmasına yardımcı olacaktır (Brooks, 2011).

Tablo 3. Oval Ofis'in 12 Başkanına Ait Tasarımları²¹

Oval Ofis'in Son 6 Başkanına Ait Tasarımların İllüstrasyonları ve Özellikleri				
Başkan	Franklin D. Roosevelt	Harry S. Truman	Dwight D. Eisenhower	John F. Kennedy
Dönem	1934–1945	1945–1953	1953–1961	1961–1963
Eş	Eleanor Roosevelt	Elizabeth Truman	Mamie Eisenhower	Jacqueline Kennedy
Tasarımcı	Eric Gugler (Architect)	Charles T. Haight (Architect)	-	Sister Parish, Stephane Boudin
Oval ofis iç mekan görseli				
Model				
Odamın dekorasyon özellikleri	Oda Roosevelt'in Georgian tarzına olan sevgisi baz alınarak tasarlanmıştır. Resmi bir zemin oluşturmak için altın amblemli koyu yeşil pencereler kullanılmıştır. Kartal sembollerini perdelerin saçaklarında kullanarak güçlü ve vatansever bir ifade vermesine yol açmıştır.	Roosevelt'in koyu yeşil vatansever dekorunu Truman, daha açık yeşil bir konsept ile değiştirmiştir. Soluk yeşil pencere kaplamaları ve soluk yeşil halı yerleştirilmiştir. Halının ortasında büyük bir madalyon ve yeşil yapraklı sazlarla yontulmuş bir bordür bulunmaktadır. Soluk yeşil imparatorluk tarzı saçaklar kullanarak daha az katı bir yaklaşımı tercih etmiştir. Televizyonlar, yeni mobilya ve yeni aydınlatmalar ile son teknolojiyi takip ettiğini ve modern bir başkanlık imajı vermek istediğini göstermektedir. Tek renkli tonsürton ofis modern bir hava vermiştir.	Dekor başkanın okyanus sevgisine dayanmıştır. Dekor Eisenhower'ın aksine genç bir lideri yansıtmak üzere tasarlanmıştır. Denizcilik resimleri ve gemi modelleri içeren oda Cape Cod'a göndermeler yapmıştır.	Kırmızı halı kullanarak güçlü bir ifade vereceğini düşünmüştür. Ofis kırmızı, beyaz ve mavi detaylarla döşenmiştir. Kennedy cesur renklerin güç ve otoritenin simgesi olduğunu düşünerek tasarımları yönlendirmiştir. Kennedy aynı zamanda resmîyetin dışında bir mobilya olan sallanan sandalye de tercih etmiştir.
Verdiği etki	Sembolik	Sembolik	Dinamik	Kişisel-Sembolik
Başkan	Lyndon B. Johnson	Richard M. Nixon	Gerald R. Ford	Jimmy Carter
Dönem	1963–1969	1969–1974	1974–1977	1977–1981
Eş	Lady Bird Johnson	Patricia Nixon	Betty Ford	Rosalynn Carter
Tasarımcı	-	Sarah Doyle Jackson	Clem Conger (Curator) Edward Jones (Architect)	Carleton Varney
Oval ofis iç mekan görseli				

²¹ Tablo, kaynağından alınan belgeler ile yazarlar tarafından oluşturulmuştur. Model görselleri kaynağı: <https://www.ahs.com/home-matters/resources/the-evolution-of-the-oval-office-decor/>, Brooks, Darrin S., "Political Decorating and Branding: A Historical Retrospective of the Oval Office Interiors from 1934 to 2010", *Journal of Interior Design*, Cilt 36, No 4, 2011, s. 1-18.

Model				
Odanın dekorasyon özellikleri	Halı dışında çok fazla değişikliğe gidilmemiştir.	Renk seçimleri kökenlerin bir temsili olarak Nixon tarafından bilinçli seçilmiştir. Safran sarısı perdelerle tek alınlık geçerek önceki üçlü perde alınlık geleneğini kırarak cesur olduğunu göstermiştir. Kanepeleri ve berjerleri altın rengi keten ve ipek şeritler ile kaplatmıştır. Gösterişi ve mavi-altın renk kombinasyonlarını gücün simgesi olarak kullanmıştır. Başkanlık masasının solunda bekleyen 5 bayrağın tepe noktasına altından kartal figürü eklettirmiştir. Ofis kati, soğuk bir hava vermiştir.	Ford Nixon'un etkisini silmek için yenileyici olmak durumunda kalmıştır. Halıyı değiştirerek klasik stili tercih etmiştir. Oda genel olarak resmi bir hava vermiştir.	Carter, Oval Ofis'in görünümünü önemli ölçüde değiştirmemeyi seçmiştir.
Verdiği etki	Dinamik	Sembolik	Yenileyici	Dinamik
Başkan	Ronald Reagan	George H. W. Bush	William Clinton	George W. Bush
Dönem	1981-1989	1989-1993	1993-2001	2001-2009
Eş	Nancy Reagan	Barbara Bush	Hillary Clinton	Laura Bush
Tasarımcı	Ted Graber	Mark Hampton	Kaki Hockersmith	Kenneth Blasingame
Oval ofis iç mekan görseli				
Model				
Odanın dekorasyon özellikleri	Reagan seçtiği renkler dolayısıyla daha sıcak ve ılımlı bir izlenim vermiştir.	Kişisel tercihini yansıtan uçuk mavi konseptte tasarlanan odada masa da dahil olmak üzere birçok mobilya değiştirilmiştir. Krem rengi merkezi başkanlık amblemini çevrelemiştir. Bu renkler Bush'un mezun olduğu okul Yale Üniversitesi'ne bir göndermedir.	Bush'un soluk mavi renk tercihinin aksine parlak ve canlı zıt renkleri bir arada kullanmıştır. Enerjik ve vatansız bir imaj yaratan oda tasarımı gençliğini ve canlılığını yansıtmıştır. Başkanlık mührünü Nixon gibi sıkça kullanmıştır. 13 koloniyi temsil etmek üzere odada 13 renk kullanmıştır.	Bush, Lewinski olayından sonra bir siyasi temizlik gösterisi olarak Clinton'un halısını ve kanepelerini kaldırmıştır. Dekorasyon yine siyasi güçte bir değişikliğin altını çizmiştir. Kullandığı "Güneş sarısı" olarak tanımlanan renklerle liderlik için bir metafor haline gelmiştir. Bu sayede iyimser bir duygu yüklemiştir.
Verdiği etki	Sembolik	Kişisel	Sembolik	Yenileyici

Hensey bir yazısında oda hakkında şunları söylemiştir:

Oval Ofis'e tek başıma yeniden girerken, onun büyük gücünü hissediyorum. Bu oda bir ışık yumurtasıdır. Oraya giren her insanın iki anlamda aydınlandığını gördüm: ... Saf beyaz bir tavandan kıvrımlı kirliliğe beyaz duvarlara, açık sarı bir halıya ve altın, yeşil ve somon tonlarında parlak mobilyalara yağın dolaylı bir mum gücü selinde her yüzü, gözeneklerine kadar açıkça gördüm. Ama burada da göz kamaştırıcı güç parabolü var; otorite, odadaki yapay ışığın bir yönü olarak dağılmış gibi görünüyor ve bu baş döndürücü parlıtıya giren her kişi, içinde ve onun tarafından çok az sarhoş gibi görünüyor - odaya aşına olan insanlar elbette çok daha az sarhoş oluyor, bazıları gözle görülür bir şekilde gözlük takan, sendeleyeni ve sıkıca tutunan ilk kez gelen ziyaretçilerden daha çekicidir; ama şefin masasının arkasında bir ışık demeti içinde oturan yaşlı

eller, hatta Başkanın en yakın arkadaşları ve hatta Başkanın kendisi bile, bana bunu dolduran belirsiz ışıltılı enerjide zar zor algılanabilen ekstra bir parlıltı alıyor gibi görünüyor (Hensey, 2022)

Devlet Yöneticilerine ait mekanların tasarımı ve hiyerarşi konusunda ülkemizden mekan örneklerini inceleyecek olursak; Osmanlı Devleti padişahlarının Topkapı Sarayından ayrılarak Dolmabahçe Sarayına yerleşmeleri ile eskiden Topkapı Sarayında Kubbealtı'nda yapılan divan toplantıları Dolmabahçe Sarayı içinde Muayede Salonunda yapılmaya başlanmıştır (Görsel- 14). Az eşya, büyük ihtişam olarak tasarlanan Muayede Salonu Sarayın en yüksek kubbeli ve en geniş salonudur. 36 metre yüksekliğindedir. 2000 m² alanı bulunmaktadır. 56 adet sütun ve ortada 124 metrekare Hereke halısı konumlandırılmıştır. Salonun ortasında 664 mumluklu 4,5 ton ağırlığında bir avize (Tasarımcısı: Frederick Rixon/ Londra) bulunmaktadır. Salonda genel olarak pastel tonlar ve altın yaldız kaplama kullanılmıştır. Ayrıca kalem işi süslemeler, çiçek motifleri göze çarpmaktadır. Barok esintileri görülmektedir. Muayede Salonunda yapılan törenlerde hükümdarın oturacağı taht 13 parçadan oluşmaktadır ve Taht-ı Hümayun denilmektedir. Taht gövdesi ceviz ağacından üzeri altın kaplamadır. Ayrıca 954 Zebercet taşı ile altın plaka süslenmiştir.²² Tüm bu gösterişli dekorasyon uygulamaları 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin gücünü dış dünyaya gösterme çabalarının mekansal yansımalarıdır.

Görsel 14: Sol Üstte Ayak Divanından Bir Çizim²³, Sol Altta Ayak Divanının Toplandığı Alan²⁴, Sağ Üstte²⁵ ve Altta²⁶ Topkapı Sarayı Kubbealtı

Dolmabahçe Sarayı Doğu ve Batı üsluplarının bir arada kullanıldığı, Osmanlı Dönemi sarayıdır. Saray, Osmanlı Devleti'nin batılılaşma adımlarının sembolü olarak görülebilir.²⁷ İnşa ettiren Sultan Abdülmecid'in siyasi kimliğini yansıtmaktadır. Birçok mobilya da Abdülmecid'in tuğrasının bulunması kalıcı olmak istediğinin bir göstergesidir. Dönemin Fransa etkileri dekorasyonda da karşımıza çıkmaktadır. Salondaki kırmızı detaylar Osmanlı protokol renginin temsilidir. II. Abdülhamid döneminde ise Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Yıldız saraylarında II. Abdülhamid imzalı mobilyalarla donatılmış mekanlar Padişahın siyasi ve kişisel kimliğinin mekana yansıması şeklinde görülmektedir (Görsel-15).

Görsel 15. Dolmabahçe Sarayı Muayede Salonu²⁸

²² Taht-ı Hümayun, <https://www.millisaraylar.gov.tr/blog/ruhu-dolduran-bir-gorkem-muayede-salonu>

²³ Görsel kaynağı, <https://kainatingunesi.com/vaktiyle-dunya-bu-odadan-idare-olunurdu/>

²⁴ Görsel kaynağı, <https://kainatingunesi.com/vaktiyle-dunya-bu-odadan-idare-olunurdu/>

²⁵ Görsel kaynağı, <https://blog.legacyottomanhotel.com/2020/09/08/historical-and-architectural-features-of-topkapi-palace/>

²⁶ Görsel kaynağı, <http://rehberleo.com/istanbul-topkapi-sarayi/>

²⁷ Bilgi kaynağı, <https://www.millisaraylar.gov.tr/blog/ruhu-dolduran-bir-gorkem-muayede-salonu>

²⁸ Bilgi kaynağı, <https://www.millisaraylar.gov.tr/blog/ruhu-dolduran-bir-gorkem-muayede-salonu>

5. MEKAN TASARIMINDAKİ HATALAR NEDENİYLE PROTOKOLDE YAŞANAN TASARIM KRİZLERİ

Görüşmelerin yeri, müzakere masası ve konukların oturma şekli Görsel 1 ve Tablo 1’ de anlatıldığı gibi diplomaside çok önemlidir. Diplomatik müzakerelerde taraflar arasında eşitlik sağlanmalıdır. Konuyu daha iyi anlatmak adına yaşanan protokol ve diplomasideki tasarım krizlerine örnekler sunulmuştur:

Avusturya- Macaristan Dışişleri Bakanı Meternih’in adıyla anılmasından dolayı “Meternih düzeni” adı verilen bu antlaşmayı imzalamak üzere 15 devlet katılmıştır. Ancak oturma düzenleri ve salona giriş sıraları belirsizdir. Bu belirsizlik üzerine tartışma çıkar ve tartışma öyle uzun sürer ki, salona toplam 15 adet kapı açılır ve bütün devlet temsilcileri salona aynı anda girmiştir (İzgören, 2010).

Vietnam- Vietkong görüşmelerinde masa düzeninde Vietnamlılar, Vietkongluların kendilerinden daha aşağıda oturmazlarsa toplantıya katılmayacaklarını belirterek rest çekerler. Bunun üzerine Vietkongluların sandalye ayakları 5’er cm kesilmiştir (İzgören, 2010).

27 Mayıs 1996’da Çeçenistan Cumhurbaşkanı Vekili Zelimhan Yandarbiyev, Kremlin sarayında Rusya Başkanı Boris Yeltsin ile görüşmeye gittiğinde başkanın masanın başında oturduğunu görmüştür. Ve şu sözleri söylemiştir: “Kan akmasını durdurmak için karşılıklı oturacağız.” Yeltsin, tartışma sonunda yerinden kalkmak ve Yandarbiyev ile karşılıklı oturmak durumunda kalmıştır.²⁹

11 Ocak 2021 tarihinde yaşanan Kremlin Sarayı Rusya Cumhurbaşkanı’nın, Azerbaycan ve Ermenistan Cumhurbaşkanı ile görüşmesinde ortaya çıkan görüntü Görsel 16 ve Tablo 1’ de anlatılan masa tasarımları ve oturma açılarını örnekler niteliktedir.

Görsel 16. Rusya Cumhurbaşkanı’nın, Azerbaycan ve Ermenistan Cumhurbaşkanı ile Görüşmesi, Kremlin Sarayı³⁰

Rusya Cumhurbaşkanı Putin, ellerini tıpkı talimat veren bir yönetici gibi masaya koymuş ve eğilmiştir. Tasarım ve mobilyaların kullanımı görüşmeler hakkında ipuçları verebilmektedir. Oturma düzeni olarak oval masayı adilce kullanmamış, her iki konuyu da tam karşısına almıştır. Bu oturuş şekli iki farklı taraf olduğu anlaşılmaktadır. Keza bu olayda Putin ara buluculuk yapmakta ve diğer iki cumhurbaşkanı tarafları oluşturmaktadır.

Ocak 2010 tarihinde İsrail Parlamentosu Knesset’te Ayolan’ın çalışma ofisinde gerçekleşen bir başka olay şu şekilde aktarılmıştır:

“İsrail Dışişleri Bakan Yardımcısı Ayalon, Türk Büyükelçisini makamına davet edip, kendisinininkinden alçak bir koltukta oturttu. Ardından da İsraili gazetecilere dönüp, İbrance, “Görüyorsunuz, o bizden aşağıda oturuyor, biz yüksekteyiz ve burada sadece İsrail bayrağı var” dedi.³¹

Bu olaya “Alçak Koltuk Krizi” adı verilmiştir. Mekandaki mobilyanın tasarımı, boyutu, kot farkı ve oturma düzeni ile verilmek istenen bir mesaj vardır. Bu mesaj aradaki hiyerarşiyi belirtmek için yapılmış talihsiz bir olaydır. Sık sık ülkeler arasında mesaj verilmek için kullanılan mekan tasarımları ülkeleri krizlere ve anlaşmazlıklara sürükleyebilmektedir.

Bir başka tasarım krizi ise 6 Nisan 2021 tarihinde Türkiye, Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu arasındaki görüşmelerde yaşanmıştır. Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen’le yapılan görüşme sırasında von der Leyen’in ayakta kalması ve ona

²⁹ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=cz4itrkufMA>

³⁰ Görsel kaynağı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55614394>

³¹ Bilgi kaynağı, <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/alcak-koltuk-krizi-13460832>

Avrupa Konseyi Başkanına ayarlandığı gibi bir sandalye ayrılmamasıdır. Ayakta kalan başkan daha sonra salonda bulunan üçlü koltuğa oturmuştur ve sonradan üçlü koltuğa Türkiye Dışişleri Bakanı da dahil olmuştur.³² Sandalye krizi ile iki başkana eş koltukların verilmemesi iki başkanı eş görmeme mesajı vermektedir. Görülmektedir ki; koltuk ve oturma düzeni protokolün önemli noktalarındandır.

Lozan Antlaşması görüşmelerinde Türkiye'yi temsil eden İsmet İnönü örneğinde 20 Kasım 1922'de başlayan görüşmelerde Türkiye Heyeti'nin başında İsmet İnönü yer almıştır. Türkiye adına İnönü salona girdiğinde, diğer heyetlere verilen koltukla kendisine verilen arasında bir fark olduğunu görmüştür. Türkiye'ye diğer heyetlerinkinden daha küçük bir koltuk verilmiştir. Bunun nedenini soran İnönü'ye, aynı boyutta başka koltuk bulunmadığı yanıtı verilmiş ve bunun üzerine İnönü bu durum karşısında gayet sakin bir şekilde "O halde bulduğunuz zaman ben salona girerim." yanıtı vermiştir. Nitekim diğerleriyle eşit boyutta olan koltuk bulunmuş ve İnönü salona girip görüşmelere devam etmiştir. Lozan görüşmelerinden anlaşılacağı gibi, müzakerelerdeki koltuğun ebatlarından, tarafların nasıl oturacağına kadar olan düzen, kişilerin mevkiine, temsil ettikleri tarafa ve görüşülecek konuya göre belirlenmektedir.³³

6. SONUÇ

Tasarım, birçok düşüncenin yansıması halidir. İnsanların tarih boyunca gücü elinde tutmak istemesi sonucunda mimariyi ve tasarım alanını bu isteği yansıtmakta bir araç olarak kullanmaları mekan tasarımlarının önemini vurgulamaktadır. Mekan ve insanın ayrılmaz bütünlüğü insanın mekanı kendi istekleri üzerine şekillendirmesiyle başlamaktadır. Çalışmada birçok örnekte görüldüğü üzere verilmek istenen mesaj, oluşturulmak istenen hiyerarşik düzen mekan tasarımları ile sağlanmıştır. Örnekler konunun önemini kanıtlar niteliktedir Mekanın dili bu sebeple üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu dili oluşturmada etken ise bir siyasi kimliktir. Dolayısıyla siyasi kimliklerin, yönetim kimliklerini yansıtmada mekan tasarımı önemli bir yere sahiptir. Politik markalaşma kavramı da bu konuda önem kazanmaktadır. Araştırmada hiyerarşi, siyaset, politika üzerinden okunan iç mekanlar tasarım dili ile yorumlanmıştır. Mekan tasarımlarının politik yönü vurgulanmış ve iç mekan tasarımlarının potansiyel önemi vurgulanmıştır.

Sonuç olarak mekan tasarımı siyasi kimlikleri yansıtmada ve politik gücü göstermede oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Verilmek istenen duygular ve mesajlar için tasarımlar bir araç olarak kullanılmış ve kullanılmaya da devam edecektir. Politik gücün oluşmasında maddi altyapıların rolü incelendiğinde gücün nasıl oluştuğu ve uygulandığı noktasında tasarım önem kazanmaktadır. Tasarımın davranışa rehberlik etme kabiliyeti fark edilip kullanıldığında çok farklı sonuçlar elde edilebilmektedir. İç mekan tasarımlarını ve mekan kurgularını hafife almak ya da önemsiz olduğunu düşünmek büyük bir hatadır. Literatür taramasına bakıldığında bu konu özelinde yeteri kadar çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu alanda daha çok çalışma yapılması konunun ehemmiyeti açısından önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2018). Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi ve Hiyerarşi Kavramı. *International Journal of Management Economics and Business*, 14(3). <https://doi.org/10.17130/ijmeb.2018343117>.
- Akın, E. Y., & Hamamcı, C. T. D. (2007). *Kentsel Gelişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Arslan, K., & Tokol, H. T. (2022). Harp ve Denizaltı Filo Bağlı Gemilerde Yaşam Mahallerinin İç Mekân Tasarımını Etkileyen Kriterler: Askeri Hiyerarşik Sistem. *Istanbul University*, 2(1).
- Beecher, M. A. (2015). The Political Interior. *The Handbook of Interior Design*, 46–57. <https://doi.org/10.1002/9781118532409.ch3>
- Birinci, N., & Birol, G. (2021). İyileştiren Hastane Yaklaşımı ve 21. Yüzyılın Sağlık Kampüslerine Yönelik Tasarım İlkeleri. *Istanbul University*, 10(4). <https://doi.org/10.29130/dubited.1013994>
- Brooks, D. S. (2011). Political Decorating and Branding: A Historical Retrospective of the Oval Office Interiors from 1934 to 2010. *Journal of Interior Design*, 36(4), 1–18.
- Çelikkbilek, A. (2017). Modern Kentlerin Yaratılmış Güzellik Algısı: Türkiye'deki İnşaat Sektörünün Modernizm Pazarlaması Üzerine Bir İnceleme. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 3(1), 79–103.

³² Bilgi kaynağı, <https://tr.euronews.com/2021/04/09/ab-ile-turkiye-aras-nda-sandalye-krizi-ne-oldu-taraflar-ne-diyor-kim-hakl>

³³ Bilgi kaynağı, <https://www.gazeteduvar.com.tr/rusyadan-bolgeye-ve-kureye-mesaj-masa-benim-makale-1510054>

- Churchill, W. S. (1944). *Onwards to Victory: War Speeches by the Right Honorable Winston Churchill*. Cassell, and Co.
- Eriş, U. (2001). Çevrenin ve Mekanın İletişime Etkisi. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 18(18), 311–324.
- Göka, Ş. (2001). *İnsan ve Mekan*. Pınar Yayınları.
- Hatipoğlu, D. (2020). Mimarlık ve Hukuk İlişkisi Bağlamında Ankara Adliyesi Balgat Ek Hizmet Binası Üzerine Notlar. *Ankara Barosu Dergisi*, 78(2), 135–172. <https://doi.org/10.30915/abd.769374>
- İzğören, A. Ş. (2010). *Dikkat Vücudunuz Konusuyor* (48th ed., pp. 127–139). Elma Yayınevi.
- Karaalioglu, S. (2020). Sergileme Tasarımlarında Tipografi Kullanımı. *Fine Arts*, 15(1), 44–51.
- Kleinman, K., Merwood-Salisbury, J., & Weinthal, L. (2012). *After taste: Expanded Practice in Interior Design* (p. 79). Princeton Architectural Press.
- Lefebvre, H. (2014). *Mekanın üretimi* (pp. 246–252). Sel Yayıncılık.
- Markus, T. A. (2013). *Buildings & power: freedom and control in the origin of modern building types*. Routledge.
- Miller, J. (2005). *Furniture: World Styles from Classical to Contemporary*. London Dorling Kindersley.
- Mukerji, C. (1997). *Territorial ambitions and the gardens of Versailles*. Cambridge University Press.
- Nielson, K. J. (2007). *Interior textiles : fabrics, applications, & historical styles*. John Wiley & Sons.
- Oralgül, E. D. (2018). Charles Taylor'da Kimlik ve Siyaset İlişkisi. *Kaygı (Bursa)*, 31, 1–21. <https://doi.org/10.20981/kaygi.472770>
- Özdel, G. (2012). Foucault Bağlamında İktidarın Görünmezliği ve “Panaptikon” ile “İktidarın Gözü” Göstergeleri. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2(1), 22–29.
- Özdemir, B., & Soysal Acar, A. Ş. (2004). Yaşama Farklı Bir Açıdan Bakış: Sol Elim. *Sted Dergisi*, 13(4), 131–133.
- Picon, A. (2020). Architecture, Materiality, and Politics: Sensations, Symbols, Situations, and Decors. *HAL (Le Centre Pour La Communication Scientifique Directe)*, 277–294. <https://doi.org/10.5040/9781350103771.ch-015>
- Pile, J., & Gura, J. (2013). *A history of interior design* (p. 372). Wiley publishing.
- Serulus, K. (2018). *Design & politics: the public promotion of industrial design in postwar Belgium (1950-1986)* (pp. 22–24). Leuven University Press.
- Speer, A. (1970). *Inside the Third Reich* (R. Winston & C. Winston, Trans.; p. 103). The Macmillan Company.
- Turan, N. (2006). İktidarı Simgeleyen İdari ve Törenselsel Bir Mekan Olarak Osmanlı Sarayı'nın Tasarımı. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 56(1), 91–129.
- Velibeyoğlu, V. R., & Göçer, A. E. (2018). Egemen İdeoloji ve Mimarlık: Helenistik ve Roma Dönemi Mimarisi Üzerinde “Egemen İdeoloji” nin Rolü. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(50), 85–102.
- Wallenstein, S.-O. (2019). *Biyopolitika ve Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı* (pp. 6–36). Lemis Yayıncılık.
- Weinthal, L. (2012). Portfolio: Courtney Smith. In *After Taste Expanded Practice in Interior Design*. Princeton Architectural Press.
- Yersel, A. (2015). *Mekan ve İktidar İlişkisi Bağlamında “Makam Odaları”* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Yıldırım, B., Aytar Sever, İ., & Söğüt, M. A. (2022). Tasarım-Görsel Algı İlişkisinde Dijital Çağ Etkisi ve Psikolojik Yansımaları. *Tasarım Mimarlık ve Mühendislik Dergisi*, 2(3), 214–228.
- Yıldırım, N. N. (2016). Mağaza İç Mekan Tasarım Bileşenleri. *Sanat Yazıları*, 0(35), 289–306.